



„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

MARZEC 2024

SPECJALNY SZCZYT ASEAN-AUSTRALIA

Liderzy państw członkowskich ASEAN oraz Australii spotkali się w dniach 4-6 marca w Melbourne w ramach specjalnego szczytu z okazji 50. rocznicy uzyskania przez Australię statusu „partnera dialogu” ASEAN. Premier Anthony Albanese ogłosił utworzenie specjalnego funduszu (Southeast Asia Investment Financing Facility) z kapitałem wynoszącym 1,3 mld USD. Zgodnie z zapowiedziami środki finansowe zostaną przeznaczone na pożyczki, gwarancje oraz ubezpieczenia dla projektów, które będą wspierały dwustronny handel i inwestycje. Natomiast minister spraw zagranicznych Penny Wong ogłosiła przekazanie państwom członkowskim ASEAN 42 mln USD wsparcia finansowego na rzecz wzmocnienia zdolności z zakresu bezpieczeństwa morskiego.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 marca: Wysoki Komisarz ONZ ds. praw człowieka wezwał do zwiększenia wysiłków na rzecz ograniczenia możliwości birmańskiej juncie w zakupie broni i materiałów niezbędnych do prowadzenia konfliktu zbrojnego. Na forum Rady Praw człowieka w Genewie Volker Turk zwrócił się do społeczności międzynarodowej, aby podjęła niezbędne działania zmierzające do ograniczenia dostępu wojskowemu rządowi w Birmie do zakupu w obcych walutach uzbrojenia oraz paliwa do samolotów odrzutowych. Ponadto wysoki Komisarz ONZ ds. praw człowieka zaapelował o zapewnienie międzynarodowej ochrony wszystkim uchodźcom uciekającym z Birmy przed prześladowaniami. Ostatni komentarz był odpowiedzią na deklarację rządu w Bangladeszu z lutego bieżącego roku, który zapowiedział, że nie pozwoli na wjazd do kraju kolejnym birmańskim uchodźcom.

4 marca: była premier Tajlandii została oczyszczona z zarzutów o niedopełnieniu obowiązków. Sąd Najwyższy oczyścił Yingluck Shinawatę z ciężących na niej zarzutów związanych z narażaniem rządu na wielomiliardowe straty oraz faworyzowaniem niektórych przedsiębiorstw w ramach rządowego programu dotacji. Ryzyko usłyszenia wyroku skazującego w tej sprawie doprowadziło do tego, że była premier udała się na dobrowolną emigrację w 2017 r. Wyrok Sądu Najwyższego zapadł zaledwie dwa tygodnie po tym jak brat byłej premier - Thaksin Shinawatra został warunkowo zwolniony z więzienia z

powodu podeszłego wieku oraz problemów zdrowotnych. Bardzo prawdopodobne, że Yingluck Shinawatra zdecyduje się wkrótce na powrót do Tajlandii, ponieważ nie ciąży już na niej żadne zarzuty.

4 marca: Australia przekaze państwom ASEAN 42 mln USD na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa morskiego. Podczas pierwszego dnia specjalnego szczytu ASEAN-Australia w Melbourne, australijska minister spraw zagranicznych Penny Wong ogłosiła przekazanie państwom członkowskim ASEAN 42 mln USD wsparcia finansowego, które ma wesprzeć ich działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa morskiego, między innymi na Morzu Południowochińskim.

5 marca: w Luang Prabang odbyło się spotkanie ministrów obrony ASEAN (ASEAN Defence Ministers' Meeting Retreat, ADMM-Retreat). Podczas spotkania minister obrony Wietnamu Nguyen Tan Cuong wezwał do zacieśnienia współpracy z zakresu bezpieczeństwa w ramach siedmiu eksperckich grup roboczych (ADMM Experts' Working Groups). Przedstawiciel Wietnamu podkreślił również kluczowe znaczenie prac w 2024 r. na rzecz przygotowania długoterminowej strategii ASEAN, obejmującej okres po 2025 r. Wszyscy uczestnicy wydarzenia zgodzili się, że państwa członkowskie ASEAN muszą wzmocnić swoją solidarność na rzecz utrzymania centralnej roli ASEAN w regionie oraz zwiększenia atrakcyjności stowarzyszenia w roli partnera, z którym będą chciały współpracować kolejne państwa spoza regionu. Ministrowie obrony zobowiązali się do opracowania skutecznych mechanizmów współpracy regionalnej, aby sprostać tradycyjnym oraz nietradycyjnym wyzwaniom dla bezpieczeństwa.

6 marca: z okazji 50. rocznicy nawiązania stosunków w randze partnera dialogu odbył się specjalny szczyt ASEAN-Australia. W czasie szczytu w Melbourne premier Anthony Albanese ogłosił utworzenie funduszu o wartości 1,3 mld USD na rzecz pobudzenia handlu i inwestycji z państwami Azji Południowo-Wschodniej. Środki w ramach specjalnego funduszu (Southeast Asia Investment Financing Facility) zostaną przeznaczone na pożyczki, gwarancje oraz ubezpieczenia dla projektów, które będą wspierały australijski handel i inwestycje w ASEAN, ze szczególnym uwzględnieniem procesu rozwoju infrastruktury oraz źródeł energii odnawialnej. Premier Albanese zapowiedział również, że w ciągu czterech lat kolejne 140 mln USD zostanie przeznaczone na przedłużenie istniejącego programu Partnerstwa na rzecz Infrastruktury (Partnerships for Infrastructure), którego celem jest stymulacja zrównoważonego rozwoju poprzez utworzenie wysokiej jakości infrastruktury w państwach członkowskich ASEAN. Ponadto australijski rząd zamierza poprawić regulacje umożliwiające dostęp do długoterminowych wiz dla obywateli z państw Azji Południowo-Wschodniej, a także utworzenie nowych platform

technologicznych w Dżakarcie oraz Ho Chi Minh zapewniających wsparcie dla australijskich przedsiębiorstw w celu ułatwienia oraz udoskonalenia technologicznego usług eksportowych na rynki w ASEAN. Tego rodzaju platforma została już utworzona w Singapurze w 2017 r.

6 marca: premierzy Laosu i Australii podpisali porozumienie w sprawie podniesienia rangi stosunków dwustronnych do kompleksowego partnerstwa. Anthony Albanese oraz Sonexay Siphandone podjęli decyzję o zawarciu kompleksowego partnerstwa oraz rozwoju relacji dwustronnych między państwami w czterech kluczowych sektorach. W tym celu będzie pogłębiana współpraca z zakresu edukacji i rozwoju zasobów ludzkich, zacieśniania współpracy handlowej i inwestycyjnej, przeciwdziałania zmianom klimatycznym oraz rozbudowy źródeł energii odnawialnej, a także pogłębiania współpracy z zakresu obronności i egzekwowania prawa.

6 marca: Australia i Wietnam podniosły rangę stosunków dwustronnych do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Premierzy Anthony Albanese oraz Pham Minh Chinh podpisali porozumienie, na mocy którego podniesiono rangę stosunków między państwami do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Zgodnie ze wspólnym oświadczeniem oba państwa będą rozwijać współpracę w wielu różnych obszarach, takich jak obronność, handel i inwestycje, relacje międzyludzkie, zmiany klimatyczne i odnawialne źródła energii, a także technologie cyfrowe. Ponadto zapowiedziano bliską współpracę regionalną i międzynarodową. Na mocy porozumienia Australia dołączyła do grupy państw, z którymi Wietnam posiada najwyższą z możliwych rang stosunków bilateralnych. Wśród nich znajdują się Chiny, Rosja, Indie, Korea Południowa, Japonia oraz Stany Zjednoczone.

6 marca: Australia wezwała wspólnie z ASEAN do wstrzemięźliwości na Morzu Południowochińskim oraz trwałego zawieszenia broni w Strefie Gazy. We wspólnym oświadczeniu wydanym w ramach specjalnego szczytu ASEAN-Australia znalazło się wezwanie skierowane do wszystkich państw, aby unikały jednostronnych działań zagrażających pokojowi i stabilności w regionie. W oświadczeniu wyrażone zostało również zaniepokojenie uczestników szczytu trudną sytuacją humanitarną w Strefie Gazy w związku z konfliktem pomiędzy Izraelem a Hamasem. Potępiono także wszelkie ataki na ludność cywilną oraz infrastrukturę, co prowadzi do pogłębienia kryzysu humanitarnego w Palestynie.

7 marca: na marginesie szczytu ASEAN-Australia doszło do spotkania liderów Indonezji i Kambodży. Prezydent Joko Widodo spotkał się z premierem Hun Senem, z którym omówił rozwój stosunków dwustronnych. Liderzy obu państw wskazali kilka kluczowych obszarów, w których będą dążyć do wzmocnienia współpracy. Wśród nich znalazły się dyplomacja, gospodarka i handel, turystyka, a także bezpieczeństwo. Szczególną uwagę poświęcono

zagadnieniu bezpieczeństwa żywnościowego, dlatego przeanalizowano perspektywę zwiększenia przez Indonezję importu ryżu z Kambodży. W związku z tym Joko Widodo przedstawił propozycję odnowienia dwustronnego protokołu ustaleń w sprawie handlu ryżem. Handel między państwami wzrósł w ubiegłym roku o 21,9% i osiągnął wartość 961,2 mln USD. Tym samym Indonezja stała się szóstym największym partnerem handlowym Kambodży.

11 marca: w Laosie odbyło się 30. spotkanie ministrów ds. gospodarki ASEAN (ASEAN Economic Ministers' Retreat, AEM Retreat). Podczas spotkania w Luang Prabang minister gospodarki Kambodży Cham Nimul wezwał przedstawicieli ASEAN do pogłębienia ekonomicznej integracji w stowarzyszeniu. W ramach wydarzenia zostały omówione zagadnienia dotyczące negocjacji nad umowami dotyczącymi gospodarki cyfrowej (ASEAN Digital Economic Framework Agreement Negotiation), handlu towarami (Progress of ATIGA Upgrade Negotiation) oraz zrównoważonego rozwoju (ASEAN Sustainability Initiatives and the development of ASEAN Community Vision 2045). Na spotkaniu przeanalizowano także kwestie dotyczące umów o wolnym handlu ASEAN, w tym negocjacje ASEAN-Chiny nad aktualizacją umowy do wersji 3.0.

11 marca: podczas wizyty premiera Wietnamu w Nowej Zelandii podpisano szereg umów dwustronnych. W ramach wizyty premiera Pham Minh Chinha w Nowej Zelandii doszło do spotkania z jego odpowiednikiem Christopherem Luxonem, a także podpisania umów dotyczących zacieśnienia współpracy edukacyjnej w latach 2023-2026. Ponadto przedstawiciele obu państw zwarli porozumienie o wzmocnieniu współpracy gospodarczej i handlowej i dodatkowy protokół ustaleń przewidujący bliższą współpracę w sektorze finansowym.

12 marca: prezydent Filipin złożył pierwszą od dziesięciu lat wizytę w Niemczech. Ferdinand Marcos Jr. złożył trzydniową wizytę roboczą w Niemczech, podczas której przedstawiciele obu państw podpisali wspólną deklarację w sprawie wzmocnienia współpracy morskiej oraz porozumienie dotyczące utworzenia programu współpracy pomiędzy Urzędem ds. Edukacji Technicznej i Rozwoju Umiejętności a Federalnym Instytutem Kształcenia i Szkolenia Zawodowego. Na wspólnej konferencji prasowej z kanclerzem Olafem Scholzem poruszono temat ostatnich napięć na Morzu Południowochińskim. Niemiecki kanclerz wezwał Chiny oraz pozostałe strony sporu do jego pokojowego rozwiązania w oparciu o prawo międzynarodowe (UNLCOS).

12 marca: Komisja Wyborcza w Tajlandii zwróciła się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o rozwiązanie Partii Krok Naprzód (Move Forward Party, MFP). Komisja Wyborcza wydała oficjalnej oświadczenie o jednogłośnie podjętej decyzji o skierowaniu do Trybunału Konstytucyjnego wniosku w sprawie rozwiązania Partii Krok Naprzód, której jednym z głównych

postulatów jest zmiana art. 112 Kodeksu Karnego, penalizującego obrazę majestatu monarchii. Zdaniem członków komisji partia pogwałciła art. 92 ustawy o partiach politycznych, co daje podstawę trybunałowi do rozwiązania MFP, stanowiącej zagrożenie dla monarchii konstytucyjnej. Warto zaznaczyć, że 31 stycznia bieżącego roku Trybunał Konstytucyjny jednogłośnie nakazał członkom MFP wstrzymanie się od wszelkich działań zmierzających do zmiany przepisów o majestacie monarchii.

12 marca: premier Malezji złożył oficjalną wizytę w Niemczech. W ramach sześciodniowej wizyty Anwar Ibrahim spotkał się zarówno z prezydentem Frankiem-Walterem Steinmeierem jak i kanclerzem Olafem Scholzem. Szefowie rządów obu państw omówili kwestię zacieśnienia współpracy w obszarze źródeł energii odnawialnej oraz ekologicznej produkcji wodoru. Oprócz tego dokonano przeglądu dotychczasowej współpracy ekonomicznej, edukacyjnej, środowiskowej, a także malezyjskiego eksportu oleju palmowego. Anawar Ibrahim spotkał się również z przedstawicielami 35 największych niemieckich przedsiębiorstw (m.in. Siemens, B. Braun GmbH, Melexis, Volkswagen Group), którym przedstawił potencjał inwestycyjny Malezji, który może przyciągnąć inwestycje w wysokości 9,6 mld USD.

12 marca: na Filipinach rośnie zainteresowanie służbą wojskową. Filipińskie siły zbrojne poinformowały, że w ciągu pierwszych kilku miesięcy 2024 r. zgłosiło się 40 tys. osób, natomiast w ciągu całego 2023 r. przyjęto 45 tys. zgłoszeń. Dodatkowo badania opinii publicznej przeprowadzone przez firmę Octa Research na grupie 1200 osób pokazały, że 77% respondentów wyraziło chęć walki w przypadku agresji ze strony innego państwa. Pomimo dużej frekwencji w ramach tegorocznego naboru do wojska zostanie przyjętych 4029 kandydatów.

13 marca: jeden z indonezyjskich kandydatów na prezydenta zapowiedział złożenie skargi do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wyborów z lutego bieżącego roku. Według nieoficjalnych wyników wyborów Prabowo Subianto wygrał wybory prezydenckie z 14 lutego, zdobywając niemal 60% głosów. Oficjalne wyniki mają być ogłoszone przez komisję 20 marca, ale Anies Baswedan już zapowiedział skierowanie skargi do Trybunału Konstytucyjnego. Były gubernator oraz minister edukacji twierdzi, że aparat państwowy nie zachował neutralności w wyborach, co przyczyniło się do zwycięstwa jego kontrkandydata – Prabowo Subianto.

12 marca: premier Tajlandii złożył wizytę we Francji. W dniach 7-12 marca Srettha Thavisin spotkał się z przedstawicielami rządu oraz ponad 20 przedsiębiorstw z różnych branż, takich jak hotelarska i moda, motoryzacyjna oraz lotnicza (AccorHotels, Fédération de la Haute Couture et de la Mode, Michelin Guide, Comité Colbert, Valeo, Airbus Group, EssilorLuxottica, Forvia

Group). Zwieńczeniem pobytu we Francji było spotkanie z prezydentem Emmanuelem Macronem, podczas którego szef tajskiego rządu zapowiedział plan zakończenia negocjacji nad umową o wolnym handlu z Unią Europejską do końca bieżącego roku. Oba państwa chcą zacieśnić współpracę w branży motoryzacyjnej, turystycznej, modowej, a także z zakresu źródeł energii odnawialnej. Ponadto Tajlandia wyraziła zainteresowanie partnerstwa w sektorze zbrojeniowym polegającym na wspólnych inwestycjach oraz transferze technologicznym. Tajlandia aspiruje do roli regionalnego huba pod względem produkcji oraz konserwacji sprzętu wojskowego.

13 marca: premier Tajlandii złożył wizytę w Niemczech. Srettha Thavisin spotkał się w Berlinie z kanclerzem Olafem Scholzem, z którym omówił działania zmierzające do podniesienia rangi stosunków dwustronnych do partnerstwa strategicznego. Przedstawiciele obu państw poruszyli również kwestię zacieśnienia współpracy politycznej oraz ekonomicznej, zwłaszcza z zakresu źródeł energii odnawialnej, pojazdów elektrycznych i akumulatorów. Strona niemiecka miałaby wesprzeć Tajlandię w zwiększeniu potencjału produkcyjnego pojazdów elektrycznych poprzez transfer wiedzy i technologii. Ponadto tematem dyskusji było niemieckie wsparcie w negocjacjach nad umową o wolnym handlu Tajlandia-Unia Europejska, a także w rozmowach na temat zwolnienia obywateli Tajlandii z obowiązku wizowego w strefie Schengen. Premier Thavisin wygłosił również przemówienie podczas dorocznego spotkania Niemieckiego Stowarzyszenia Małych i Średnich Przedsiębiorstw (German Association for Small and Medium-Sized Businesses, BVMW), podczas którego przedstawił wizję „Ignite Thailand” oraz zaprosił do założenia regionalnego biura BVMW w Tajlandii w celu promocji niemieckich inwestycji w kraju. Oprócz tego premier spotkał się z przedstawicielami wiodących niemieckich przedsiębiorstw (BMW, Mercedes Benz, Schaeffler, Fritz Draexlmaier and Mahle, Infineon). Na uwagę zasługuje także poparcie ze strony niemieckiego rządu dla Tajlandii, która chce dołączyć do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD).

15 marca: podczas wizyty prezydenta Filipin w Czechach podpisano trzy porozumienia. Prezydenci Ferdinand Marcos Jr. oraz Petr Pavel wzięli udział w uroczystości podpisania trzech bilateralnych umów biznesowych w ramach filipińsko-czeskiego forum biznesowego. Wśród podpisanych umów znalazł się protokół ustaleń w sprawie współpracy pomiędzy Semiconductor and Electronics Industries in the Philippines Foundation, Inc. (SEIPI) oraz Electronic Association of the Czech Republic (ELA). Na podstawie porozumienia obie strony zobowiązały się do nawiązania długoterminowej współpracy w dziedzinie elektroniki. Druga umowa została zawarta pomiędzy IT and Business Process Association of the Philippines, Inc. (IBPAP) oraz Confederation of Industry of the Czech Republic (SPCR) i ma na celu wzmocnienie współpracy z zakresu promocji

stosunków handlowych i przemysłowych. Dodatkowo umowa obejmuje wymianę wiedzy oraz praktyk w obszarze przepisów, rozwój i promocję kompetencji informatycznych, a także certyfikację i ułatwienia we wdrażaniu sztucznej inteligencji. Ostatnie porozumienia zostały zawarte między izbami handlowo-przemysłowymi obu państw. Podczas pobytu w Czechach prezydent Filipin zwrócił się o wsparcie dla wznowienia negocjacji dotyczących umowy o wolnym handlu Filipiny-Unia Europejska, które zostały zawieszono od czasu ostatniej rundy negocjacyjnej w Cebu z 2017 r.

19 marca: Sekretarz Generalny ONZ wyraził zaniepokojenie kolejnymi doniesieniami o atakach powietrznych w Birmie. Antonio Guterres wyraził swoje zaniepokojenie sytuacją wewnętrzną w Birmie oraz wezwał wszystkie strony konfliktu o zaprzestanie dalszego podsycania napięć. Sekretarz Generalny ONZ zabrał głos w odpowiedzi na doniesienia o ataku powietrznym na Thar Dar, w wyniku którego zginęły 23 osoby a 30 zostało rannych.

20 marca: Komitet Centralny Komunistycznej Partii Wietnamu zaakceptował rezygnację prezydenta. Vo Van Thuong zrezygnował ze wszystkich rządowych oraz partyjnych stanowisk, a jego decyzja została zaakceptowana przez Komitet Centralny KPW. Według nieoficjalnych informacji Thuong jest zamieszany w skandal korupcyjny związany z lokalnym deweloperem Phuc Sonem, który z kolei jest sądzony pod różnymi zarzutami korupcyjnymi. Najprawdopodobniej, kiedy Vo Van Thuong pełnił w latach 2011-2014 funkcję sekretarza partii w prowincji Quang Ngai, jeden z jego krewnych miał otrzymać od Phuc Sona łapówkę w wysokości około 2,4 mln USD. Vo Van Thuong pełnił stanowisko prezydenta Wietnamu przez zaledwie jeden rok, albowiem jego kadencja rozpoczęła się 2 marca 2023 r. i miała się zakończyć dopiero w 2026 r. Odejście Thuonga najprawdopodobniej nie spowoduje znaczących zmian w polityce Wietnamu. Niemniej jednak może doprowadzić do wzrostu niepokoju wśród potencjalnych inwestorów, którzy do tej pory inwestowali w Wietnamie z uwagi na względnie stabilną sytuację polityczną w porównaniu do innych państw regionu. Tymczasem rezygnacja prezydenta oraz doniesienia o pogarszającym się stanie zdrowia sekretarza generalnego KPW Nguyen Phu Tronga mogą doprowadzić do intensyfikacji rywalizacji politycznej oraz destabilizacji wewnętrznej sytuacji w kraju przed kolejnym Zjazdem KPW zaplanowanym na 2026 r. Zgodnie z regulacjami kolejny prezydent musi przepracować pełną kadencję jako członek Biura Politycznego KPW, co oznacza, że następcą Vo Van Thuong mogą zostać wspomniany wcześniej Nguyen Phu Trong, premier Pham Minh Chinh, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Vuong Dinh Hue, stała członkini Sekretariatu Komitetu Centralnego KPW Truong Thi Mai i minister ds. bezpieczeństwa publicznego To Lam. Do momentu wybrania następcy Vo Van Thuonga, obowiązki prezydenta będzie sprawować wiceprezydent Vo Thi Anh Xuan.

20 marca: indonezyjscy rybacy uratowali ponad 50 uchodźców z Birmy.

Rybacy z Indonezji uratowali grupę uchodźców Rohingja, których łódź została wyrwana przez przyływ na wodach u wybrzeży miast Meulaboh położonego na zachodzie prowincji Aceh. Według danych biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) w 2023 r. zginęło lub zaginęło 569 przedstawicieli Rohingja podczas ucieczki z Birmy i Bangladeszu, co stanowi rekordową liczbę od 2014 r.

20 marca: Filipiny wznawiają negocjacje z Unią Europejską dotyczące umowy o wolnym handlu.

Przedstawiciele filipińskiego rządu poinformowali, że formalne dyskusje na temat umowy o wolnym handlu Filipiny-UE zostaną przeprowadzone w trzecim kwartale 2024 r. Obie strony muszą do tego czasu uzgodnić, czy nadchodzące rozmowy będą kontynuacją drugiej rundy negocjacji, która odbyła się w 2017 r., czy zainicjowana zostanie nowa tura rozmów. Według wstępnych szacunków zawarcie umowy przyczyniłoby się do zwiększenia wymiany handlowej o 6 mld EURO. Na chwilę obecną Filipiny zawarły trzy dwustronne umowy o wolnym handlu z Japonią, Koreą Południową oraz Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu (European Free Trade Association).

21 marca: zgodnie z oficjalnymi wynikami wyborów Prabowo Subianto zostanie kolejnym prezydentem Indonezji.

Komisja wyborcza opublikowała oficjalne wyniki wyborów, które odbyły się 14 lutego. Prabowo Subianto oraz Gibran Rakabuming Raka zdobyli łącznie 96 214 691 głosów, co zapewniło im poparcie rządu 58,59%. Były gubernator Dżakarty Anies Baswedan oraz Muhaimin Iskandar otrzymali 24,95% wszystkich głosów, natomiast były gubernator Jawy środkowej Ganjar Pranowo oraz Mahfud MD zdobyli 16,47% głosów. Zwycięski tandem wygrał w 36 z 38 prowincji Indonezji, przegrywając jedynie w prowincjach Aceh oraz Zachodnia Sumatra. Do zaprzysiężenia nowego prezydenta dojdzie 20 października bieżącego roku. Z kolei w wyborach parlamentarnych zwyciężyła Indonezyjska Demokratyczna Partia Walki (PDI-P) z wynikiem 16,72%. Na drugim miejscu uplasowała się partia Golkar (15,29%), a na trzecim Gerindra (13,22%).

21 marca: jeden z kandydatów na prezydenta Indonezji zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie powtórzenia wyborów.

Zespół prawny Aniesa Baswedana złożył skargę do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o powtórzenie wyborów z wykluczeniem Gibrana Rakabuminga Raki, który kandydował na stanowisko wiceprezydenta w parze z Prabowo Subianto. Prawnicy Baswedana argumentują również, że Prabowo Subianto wygrał wybory dzięki wsparciu ze strony administracji rządowej, na przykład poprzez programy pomocy społecznej, które były wdrażane tuż przed wyborami.

21 marca: indonezyjskie służby uratowały grupę birmańskich uchodźców.

Tym razem udało się uratować 69 osób (42 mężczyzn, 18 kobiet i 9 dzieci) z drewnianej łodzi dryfującej u zachodnich wybrzeży prowincji Aceh. Uchodźcy są przedstawicielami muzułmańskiej mniejszości etnicznej Rohingja, którzy uciekli z obozów dla uchodźców w Bangladeszu.

25 marca: Tajlandia zainicjowała program pomocy humanitarnej dla Birmy.

Ministerstwo spraw zagranicznych Tajlandii poinformowało, że pierwsza dostawa pomocy humanitarnej w postaci 4 tys. worków z ryżem, suszoną żywnością oraz innymi niezbędnymi artykułami dla 20 tys. ludzi została przetransportowana przez konwój tajskiego oddziału Czerwonego Krzyża do Birmy za pośrednictwem przejścia granicznego Mae Sot-Myawaddy. Projekt jest częścią szerszej inicjatywy pokojowej Tajlandii, mającej na celu utworzenie korytarza z pomocą humanitarną przy wsparciu pozostałych państw członkowskich ASEAN. Dostarczona w ten sposób pomoc będzie dystrybuowana w trzech pilotażowych lokalizacjach w stanie Kayin pod nadzorem agencji ds. pomocy humanitarnej i katastrof ASEAN.

25 marca: premier Kambodży złożył wizytę w Laosie.

Podczas wizyty w Laosie Hun Manet spotkał się ze swoim odpowiednikiem Sonexay'em Siphandonem z którym omówił dalsze działania zmierzające do całkowitego wdrożenia postanowień umowy podpisanej w lutym 2023 r., dotyczącej wytyczenia granic. Przedstawiciele obu państw poruszyli również kwestię zacieśnienia współpracy trójstronnej Kambodża-Laos-Wietnam oraz szczytu tego formatu, którego gospodarzem w 2024 r. będzie Kambodża. Hun Manet zadeklarował także wsparcie finansowe dla Laosu w wysokości 1 mln USD na rzecz organizacji tegorocznego szczytu ASEAN, którego gospodarzem będzie Laos w ramach przewodnictwa w stowarzyszeniu w 2024 r. Zwieńczeniem wizyty było podpisanie trzech umów oraz czterech protokołów ustaleń zorientowanych na rozszerzenie strategicznej współpracy energetycznej. W ramach jednej z umów Kambodża zakupiła energię produkowaną przez laotańskie elektrownie wodne (Xekhaman II Hydro) oraz wiatrowe (Wind Power Hybrid). Dodatkowe porozumienie dotyczy zakupu 1000 MW energii z projektów wodnych, wiatrowych i geotermalnych.

27 marca: izba niższa parlamentu Tajlandii przyjęła projekt ustawy o małżeństwach par homoseksualnych.

Spośród 415 głosujących parlamentarzystów 400 opowiedziało się za przyjęciem ustawy, a tylko 10 osób zagłosowało przeciwko. Ustawa o równości małżeńskiej była jedną z obietnic wyborczych obecnego premiera Sretthy Thavisina. Do przyjęcia zmian prawnych jest jeszcze konieczna zgoda ze strony senatu oraz króla. Jeżeli cały proces zakończy się powodzeniem, Tajlandia umocni swoją pozycję w grupie jednych z najbardziej liberalnych państw wobec społeczności LGBT w całej Azji (obok

Tajwanu i Nepalu). Zmiany zaczną obowiązywać w ciągu 120 dni od akceptacji ze strony króla Tajlandii.

KOMENTARZ

Liderzy państw członkowskich ASEAN oraz Australii spotkali się w dniach 4-6 marca w Melbourne w ramach specjalnego szczytu z okazji 50. rocznicy uzyskania przez Australię statusu „partnera dialogu” ASEAN. Warto zaznaczyć, że Australia była pierwszym państwem, które zostało partnerem dialogu ASEAN w 1974 r., co było przełomowym wydarzeniem, świadczącym o uznaniu Australii przez państwa Azji Południowo-Wschodniej za wiarygodnego partnera. Z kolei Australia dała wyraz swojemu poparciu dla centralnej roli ASEAN w regionie. Stosunki pomiędzy Australią i ASEAN od wielu lat mają priorytetowy charakter, co najlepiej było widoczne w 2021 r., kiedy Australia znalazła się w pierwszej grupie państw (obok Chin), z którymi ASEAN podniosło rangę stosunków do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Biorąc pod uwagę ostatnie wydarzenia należy się zastanowić jak w rzeczywistości wyglądają stosunki ASEAN-Australia, a także jakie kluczowe decyzje podjęto podczas ostatniego szczytu.

Stopniowa ewolucja współpracy Australii z państwami Azji Południowo-Wschodniej oraz ze Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) na przestrzeni ostatnich 50 lat przyczyniła się do budowy wzajemnego zaufania oraz rozwoju praktyk na poziomie instytucjonalnym i kulturowym, co pozwoliło na poszerzanie zakresu współpracy o coraz to nowe obszary. Nie bez znaczenia dla tego procesu było również jednoczesne pogłębianie relacji dwustronnych z poszczególnymi państwami członkowskimi ASEAN. Niemniej jednak Australia wciąż nie wykorzystała w pełni swojego potencjału do rozbudowy swoich ekonomicznych wpływów w regionie. Zgodnie z sondażem opinii publicznej przeprowadzonym na grupie przedstawicieli państw Azji Południowo-Wschodniej i opublikowanym w 2023 r. przez singapurski ośrodek badawczy ISEAS - Yusof Ishak Institute, Australia zajmuje dopiero szóstą pozycję wśród aktorów o największych wpływach ekonomicznych w regionie. Tym samym Australia uplasowała się za Chinami, ASEAN, Stanami Zjednoczonymi, Japonią oraz Unią Europejską, ale przed Wielką Brytanią, Koreą Południową oraz Indiami. Podobnie wygląda sytuacja w przypadku zestawienia liderów promujących zasady wolnego handlu. Australia znalazła się dopiero na siódmym miejscu razem z Nową Zelandią. Lepszy wynik uzyskały takie podmioty jak

ASEAN, Stany Zjednoczone, Unia Europejska, Chiny, Japonia, a także Wielka Brytania.

Australia stoi przed wielkim wyzwaniem, polegającym na zwiększeniu wymiany handlowej oraz współpracy inwestycyjnej z ASEAN. Według przebiegu kompleksowego partnerstwa strategicznego Australia-ASEAN opublikowanego przez sekretariat ASEAN w styczniu 2024 r., łączna wymiana handlowa pomiędzy stronami wyniosła w 2022 r. 101,1 mld USD, a co za tym idzie Australia była ósmym największym partnerem handlowym ASEAN, odpowiadając jedynie za 3,4% łącznej wymiany handlowej stowarzyszenia. Wartość australijskich inwestycji w państwach członkowskich ASEAN wyniosła w 2022 r. 2,03 mld USD. W porównaniu do 2017 r. odnotowano jednak spadek udziału Australii we wszystkich bezpośrednich inwestycjach zagranicznych napływających do ASEAN z 6,3% do 2,9%.

Wszystko wskazuje na to, że australijski rząd zdaje sobie sprawę z niewykorzystanego potencjału współpracy ekonomicznej. Dlatego w listopadzie 2022 r. zlecono przygotowanie specjalnego raportu, mającego na celu przygotowanie strategii rozwoju współpracy handlowej i inwestycyjnej pomiędzy Australią oraz Azją Południowo-Wschodnią. We wrześniu 2023 r. australijski rząd opublikował obszerny raport (Invested: Australia's Southeast Asia Economic Strategy to 2040), przygotowany przez specjalnego wysłannika Australii do Azji Południowo-Wschodniej Nicholasa Moore'a, w którym znalazły się rekomendacje dotyczące wsparcia handlu i inwestycji w dziesięciu priorytetowych obszarach (żywność, surowce, transformacja energetyczna, infrastruktura, edukacja, regulacje dotyczące podróżowania, ochrona zdrowia, gospodarka cyfrowa, usługi finansowe, przemysł kreatywny). Ponadto zidentyfikowane zostały trzy kluczowe inicjatywy, skupiające się na zabezpieczeniu porozumień inwestycyjnych, promocji wymiany biznesowej, a także wprowadzeniu odpowiednich ułatwień oraz praktyk dla młodych specjalistów. Wraz z wydaniem raportu podjęto decyzję o natychmiastowym przeznaczeniu 62 mln USD na pobudzenie handlu oraz inwestycji. Specjalny szczyt ASEAN-Australia w dużej mierze został oparty na wynikach i rekomendacjach Moore'a. W związku z tym na jednym z wydarzeń zorganizowanych w ramach szczytu premier Anthony Albanese ogłosił utworzenie specjalnego funduszu (Southeast Asia Investment Financing Facility) z kapitałem wynoszącym 1,3 mld USD. Zgodnie z zapowiedziami środki finansowe zostaną przeznaczone na pożyczki, gwarancje oraz ubezpieczenia dla projektów, które będą wspierały dwustronny handel i inwestycje, ze szczególnym uwzględnieniem procesu rozwoju infrastruktury oraz źródeł energii odnawialnej. Premier Albanese zapowiedział również, że w ciągu najbliższych czterech lat kolejne 140 mln USD zostanie przeznaczone na przedłużenie istniejącego programu Partnerstwa na rzecz Infrastruktury

(Partnerships for Infrastructure), którego celem jest stymulacja zrównoważonego rozwoju poprzez utworzenie wysokiej jakości infrastruktury w państwach członkowskich ASEAN.

Zgodnie z wynikami przytaczanego wcześniej sondażu przeprowadzonego przez ISEAS - Yusof Ishak Institute Australia znajduje się na piątym miejscu spośród aktorów o największych wpływach polityczny i strategicznych w Azji Południowo-Wschodniej. Lepiej pod tym względem zostały ocenione Chiny, Stany Zjednoczone, ASEAN oraz Unia Europejska. Na tej podstawie można stwierdzić, że również w tym obszarze australijski rząd powinien wykazać się większym zaangażowaniem, tym bardziej, że Azja Południowo-Wschodnia leży w bezpośrednim sąsiedztwie i jest obszarem nasilającej się chińsko-amerykańskiej rywalizacji. Ograniczone wpływy polityczne w tym regionie są częściowo wynikiem zaniedbań na polu zaangażowania handlowego oraz inwestycyjnego. Pięć dekad temu PKB Australii było większe niż łączne PKB wszystkich państw członkowskich ASEAN, a stosunki były w dużej mierze definiowane przez australijską pomoc rozwojową. Obecnie łączne PKB ASEAN jest dwukrotnie większe od PKB Australii, a co za tym idzie pozycja obu aktorów w regionie uległa zmianie. Analogiczna zmiana powinna zajść w przypadku politycznego i strategicznego zaangażowania w Azji Południowo-Wschodniej. Na chwilę obecną Australia podejmuje próbę modyfikacji swojego wizerunku, kreując się na regionalnego aktora, który jest zwolennikiem centralnej roli ASEAN w regionie oraz wartości przedstawionych w opublikowanej przez ASEAN w 2019 r. strategii w Indo-Pacyfiku (ASEAN Outlook on the Indo-Pacific, AIOF). Przyjęcie takiej postawy wiąże się jednak z pewnymi wyzwaniem dla australijskiego rządu, przede wszystkim ze względu na bliskie relacje ze Stanami Zjednoczonymi. AIOF kładzie duży nacisk na inkluzywność regionalizmu, co oznacza wchodzenie w interakcję i współpracę ze wszystkimi aktorami, nawet Chinami. Tymczasem Australia jako jeden z głównych amerykańskich sojuszników jest pod coraz większą presją, aby ograniczać rosnący potencjał Pekinu. Ponadto stowarzyszenie przywiązuje dużą wagę do zasady nieingerencji w wewnętrzne sprawy innych państw, co ogranicza możliwości Australii do zwiększenia swoich politycznych wpływów, na przykład poprzez interwencję w przypadku kryzysowych sytuacji – konflikt w Birmie. Zasada nieingerencji wiąże się jednocześnie z nieideologicznym podejściem do stosunków międzynarodowych. Natomiast w AIOF wykluczono wszelkie formy rywalizacji na rzecz dialogu i współpracy. Zaangażowanie Australii w takie minilateralne formaty współpracy jak QUAD oraz AUKUS jest dalekie od wyżej wymienionych wartości i przekłada się na zaostrzenie politycznych podziałów w regionie oraz ograniczenie strategicznych wpływów Australii. O ambiwalentnym podejściu ASEAN do obu formatów najlepiej świadczy fakt, że we wspólnym oświadczeniu wieńczącym specjalny szczyt ASEAN-Australia (The Melbourne Declaration) nie znalazło się

ani jedno nawiązanie do AUKUS, natomiast QUAD pojawiło się jednokrotnie, ale tylko w kontekście programu szczepionkowego.

Wspólne oświadczenie zostało wydane 6 marca i składa się z 55 punktów, podzielonych na sześć sekcji. Znalazły się w nim odniesienia do wielu ważnych kwestii zarówno w kontekście sytuacji regionalnej jak i globalnej, ale użyty język świadczy o tym, że przyjęto możliwie najmniej konfrontacyjną postawę, aby nie prowokować dodatkowych napięć w regionie. W związku z tym można stwierdzić, że strona australijska podporządkowała się w tym zakresie wymogom stosowanym przez ASEAN. Osiągnięty w ten sposób kompromis doprowadził do tego, że dokument zawiera dużo ogólników i niejasnych sformułowań. W sekcjach poświęconej sytuacji w Strefie Gazy wezwano do natychmiastowego i trwałego zawieszenia ognia, uwolnienia zakładników pojmanych podczas ataku z października ubiegłego roku oraz wzmożonej pomocy humanitarnej. Na szczególną uwagę zasługuje część dotycząca sytuacji na Morzu Południowochińskim, w której nie znalazła się krytyka agresywnych działań Chin na spornych wodach tego akwenu. Co prawda według doniesień Associated Press przedstawiciele Filipin i Australii lobbowali za powołaniem się w oświadczeniu na wyrok trybunału arbitrażowego z 2016 r., ale najwidoczniej nie udało się osiągnąć w tej sprawie konsensusu. Wezwano jedynie wszystkie zaangażowane strony do unikania jednostronnych działań mogących zagrozić bezpieczeństwu i stabilności w regionie. Mimo tego, szczyt w Melbourne w dużej mierze został przyćmiony przez dwa incydenty z udziałem chińskich i filipińskich statków w pobliżu płycizny Second Thomas, do których doszło dzień przed zakończeniem szczytu. W jednym z nich jednostki chińskiej straży przybrzeżnej użyły armatek wodnej wobec cywilnego statku Unaizah, który brał udział w misji zaopatrzeniowej dla posterunku znajdującego się na pokładzie statku BRP Sierra Madre. Natomiast drugi był związany z niebezpiecznymi manewrami chińskiej straży przybrzeżnej, które ostatecznie doprowadziły do kolizji ze statkiem filipińskiej straży przybrzeżnej biorącym udział w misji zaopatrzeniowej. Kolejna eskalacja napięć na Morzu Południowochińskim jest najlepszym dowodem na to, że apele o wstrzemięźliwość w działaniach nie przynoszą wymiernych rezultatów, które mogłyby przyczynić się do stabilizacji sytuacji. W tym miejscu warto jednak dodać, że Australia zdaje sobie sprawę z powagi sytuacji oraz znaczenia bezpieczeństwa morskiego w Azji Południowo-Wschodniej. Dlatego pierwszego dnia szczytu australijska minister spraw zagranicznych Penny Wong ogłosiła przekazanie państwom członkowskim ASEAN 42 mln USD wsparcia finansowego na rzecz wzmocnienia zdolności z zakresu bezpieczeństwa morskiego.

Narracja w przypadku kryzysu wewnętrznego w Birmie także nie uległa zmianie w porównaniu do poprzednich spotkań z udziałem przedstawicieli ASEAN. W deklaracji z Melbourne zaapelowano o skuteczną implementację

pięciopunktowego konsensusu wypracowanego przez ASEAN w kwietniu 2021 r., wstrzymanie działań zbrojnych i efektywną realizację pomocy humanitarnej, a także odwołano się do aktywności specjalnego wysłannika ASEAN do Birmy. Bardzo mało prawdopodobnym jest, aby powtarzanie tych samych wezwań skłoniło birmańską juntę do zaprzestania agresji i wznowienia procesu demokratyzacji państwa. Niemniej jednak jest to wynik głębokiego podziału na dwa obozy wewnątrz ASEAN. Państwa kontynentalne skłaniają się w stronę łagodniejszej postawy i ustępstw względem wojskowego rządu. Tymczasem państwa morskie (szczególnie Malezja i Indonezja, które zmagają się z coraz liczniejszymi falami uchodźców z Birmy) opowiadają się za zdecydowanym potraktowaniem birmańskiej junty. W podobnym stylu zaadresowane zostały kwestie dotyczące rosyjskiej inwazji na Ukrainę oraz działań Korei Północnej. Dodatkowo warto podkreślić, iż zabrakło jakichkolwiek odniesień do sytuacji w Cieśninie Tajwańskiej, która ma istotne znaczenie strategiczne zarówno dla ASEAN jak i Australii. Bez wątplenia australijski rząd, a także Zachodni obserwatorzy oczekiwaliby przyjęcie ostrzejszej retoryki we wspólnym oświadczeniu. Niemniej jednak głównym celem szczytu było wzmocnienie stosunków z ASEAN, dlatego wywieranie zbyt dużej presji na pozostałych uczestnikach wydarzenia byłoby kontrproduktywne z perspektywy rządu w Canberze.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

1 marca: Filipiny zaprzeczają doniesieniom o tymczasowym porozumieniu z Chinami w sprawie połowów na wodach wokół płycizny Scarborough.

Rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej Jay Tarriela zakwestionował informacje opublikowane przez chiński Global Times, według których rząd w Pekinie poczynił specjalne ustalenia z przedstawicielami rządu w Manili w sprawie umożliwienia filipińskim rybakom połowów na małą skalę w okolicach płycizny Scarborough. Rzecznik podkreślił, że rządy obu państw nie poczyniły żadnych ustaleń. Ponadto według wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r. płycizna Scarborough znajduje się w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, a co za tym idzie rybacy mają pełne prawo do połowów na tym obszarze.

3 marca: Tajlandia pomogła w transferze obywateli Chin, którzy padli ofiarą oszustw w Birmie, z powrotem do kraju. Premier Srettha Thavasin poinformował, że na przełomie lutego i marca Tajlandia pomogła w transporcie 900 obywateli Chin, którzy padli ofiarą oszustwa i przestępczej aktywności polegającej na handlu ludźmi. Chińscy obywatele zostali przetransportowani z

birmańskiego miasta Myawaddy do tajskiego lotniska w dystrykcie Mae Sot, skąd chińskie samoloty odebrały ofiary przestępstw z powrotem do Chin. Całe przedsięwzięcie zostało zrealizowane w ramach rządowej współpracy wszystkich trzech państw. Operacja obejmowała łącznie 15 lotów, które zostały zrealizowane w ciągu trzech dni.

4 marca: Filipiny będą stawiały opór w przypadku naruszenia przez Chiny suwerenności państwa na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Podczas swojego wystąpienia na forum zorganizowanym przez Lowy Institute w Australii prezydent Ferdinand Marcos Jr. poinformował, że filipiński rząd będzie kontynuował współpracę z Chinami w obszarach, w których interesy obu państw są zbieżne. Zazaczył jednak, że rząd w Manili nie będzie tolerował chińskich działań zagrażających suwerenności oraz jurysdykcji Filipin na Morzu Południowochińskim.

4 marca: Chiny zorganizowały rozmowy pokojowe z udziałem stron konfliktu w Birmie. W Kunmingu spotkali się przedstawiciele Sojuszu Trzech Braterstw (Three Brotherhood Alliance) oraz birmańskiej junty, aby omówić zawieszenie broni oraz ponowne otwarcie chińsko-birmańskiej granicy. Według doniesień medialnych wojskowy rząd pozwolił, aby Armia Sojuszu Narodowo-Demokratycznego Birmy (Myanmar National Democratic Alliance Army) sprawowała kontrolę nad miastem Kokang w stanie Shan w zamian za wstrzymanie działań szkodliwych dla chińskich interesów w kraju. To z kolei ma się przyczynić do ponownego otwarcia przejść granicznych.

5 marca: chińska straż przybrzeżna użyła armatek wodnych i wykonywała niebezpieczne manewry wobec filipińskich statków realizujących misję zaopatrzeniową na Morzu Południowochińskim. Rzecznik filipińskiej straży przybrzeżnej Jay Tarriela poinformował, że w pobliżu statków BRP Cabra oraz BRP Sindangan, które wykonywały misję zaopatrzeniową dla posterunku na płyciźnie Second Thomas, chińska straż wykonywała niebezpieczne manewry mające na celu blokadę dostępu do posterunku na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Skutkiem działań strony chińskiej była kolizja BRP Sindangan z jednostką chińskiej straży przybrzeżnej o numerze 21555, w wyniku której doszło do niewielkich uszkodzeń filipińskiego statku. W osobnym oświadczeniu strona filipińska poinformowała, że dzień wcześniej jednostki chińskiej straży przybrzeżnej o numerach 21555 oraz 21551 użyły armatek wodnej wobec cywilnego statku Unaizah May 4, który również brała udział w misji zaopatrzeniowej. W wyniku tego incydentu czterech członków załogi filipińskiego statku odniosło lekkie obrażenia, a statek tego samego dnia zawinął do portu w Palawan.

5 marca: chińska straż przybrzeżna oskarżyła Filipiny o celowe doprowadzenia do kolizji statków na spornym obszarze Morza

Południowochińskiego. Rzecznik chińskiej straży przybrzeżnej oskarżył Filipiny o nielegalne wkroczenie dwóch statków zaopatrzeniowych oraz dwóch jednostek filipińskiej straży przybrzeżnej na wody w pobliżu płycizny Second Thomas. Ponadto zdaniem strony chińskiej filipiński statek straży przybrzeżnej zignorował ostrzeżenia i celowo zderzył się z chińską jednostką, naruszając tym samym międzynarodowe przepisy i zapobieganiu zdarzeniom na morzu. W związku z tym odpowiedzialnością za kolizji całkowicie obarczono stronę filipińską.

6 marca: Filipiny nie posiadają wystarczającej liczby statków do realizacji misji zaopatrzeniowych na Morzu Południowochińskim. Wiceadmirał Alberto Carlos poinformował, że uszkodzenie przez chińską straż przybrzeżną jednostki Unaizah (UM4) doprowadził do deficytu statków, które mogłyby wziąć udział w dostarczeniu zaopatrzenia dla posterunku stacjonującego na wraku BRP Sierra Madres w pobliżu płycizny Second Thomas. Wiceadmirał znajdował się na pokładzie statku Unaizah, kiedy został zaatakowany armatkami wodnymi i zaprzeczył, aby użycie tego rodzaju środków miało na celu zatopienie statku. Jego zdaniem chińska straż przybrzeżna dążyła do unieruchomienia jednostki, dlatego atakowano części statku, które mogły doprowadzić do uszkodzenia silnika.

7 marca: Chiny ogłosiły linię bazową w północnej części Zatoki Tonkińskiej. Ministerstwo spraw zagranicznych ChRL opublikowało oświadczenie z zestawem siedmiu punktów tworzących linię bazową w Zatoce Tonkińskiej, będącą nowym punktem odniesienia dla roszczeń Pekinu. Linia nie istniała wcześniej, albowiem w 1996 r. Chiny opublikowały listę 49 punktów wyznaczających linię bazową dla całego wybrzeża Chin od Hajnanu do Qingdao, gdzie nie uwzględniono Zatoki Tonkińskiej. Ponadto Wietnam i Chiny podpisały w 2000 r. porozumienia w sprawie linii demarkacyjnej w Zatoce Tonkińskiej. Tymczasem nowa linia podstawowa obejmuje obszary znajdujące się zbyt daleko od chińskich wybrzeży i narusza regulacje prawne UNCLOS. W związku z tym może doprowadzić do kolejnych chińsko-wietnamskich napięć.

8 marca: chińska firma Huawei otworzyła pierwszy inteligentny magazyn 5G w Indonezji. Przedsiębiorstwo Huawei we współpracy z indonezyjskim dostawcą usług telekomunikacyjnych Telkomsel otworzyło w Jawie Zachodniej inteligentny magazyn z Internetem piątej generacji, co umożliwi transport i zarządzanie towarami za pośrednictwem robotów. Z kolei menadżerowie mają do swojej dyspozycji narzędzia pozwalające na analizę danych w czasie rzeczywistym. Najnowocześniejsza technologia zastosowana w magazynie ma doprowadzić do skrócenia czasu realizacji zamówień o 25%.

8 marca: Wietnam wyraził zaniepokojenie chińsko-filipińskimi napięciami na Morzu Południowochińskim. Rzeczniczka wietnamskiego ministerstwa

spraw zagranicznych Pham Thu Hang przedstawiła oficjalne stanowisko rządu w Hanoi, który jest zaniepokojony eskalacją napięć na spornych obszarach Morza Południowochińskiego w wyniku incydentu z udziałem chińskich i filipińskich statków. Rzeczniczka wezwała do przestrzegania prawa międzynarodowego (UNCLOS), poszanowania suwerenności i jurysdykcji państw, zagwarantowania swobody żeglugi oraz niestosowania siły lub groźby użycia siły. Ponadto Pham Thu Hang zaapelowała o powściągliwość wszystkich zaangażowanych stron, a także zachowanie pokoju i stabilności na Morzu Południowochińskim. Wietnam jako jedyne państwo członkowskie ASEAN zabrało głos w odpowiedzi na agresywne działania chińskie straży przybrzeżnej wobec filipińskiej misji zaopatrzeniowej.

12 marca: Filipiny ujawniły, że w 2023 r. Chiny przedstawiły szereg dokumentów koncepcyjnych związanych ze sporem na Morzu Południowochińskim, ale tylko kilka z nich uznano za wykonalne. W odpowiedzi na doniesienia prasowe o rzekomym ignorowaniu przez rząd w Manili chińskich propozycji dotyczących transportu morskiego na Morzu Południowochińskim, ministerstwo spraw zagranicznych Filipin poinformowało, że na przestrzeni 2023 r. rząd otrzymał jedenaste propozycji ze strony Pekinu, ale większość z nich było sprzeczne z narodowymi interesami Filipin. Ministerstwo podkreśliło, że każda propozycja chińskiego rządu spotkała się z kontrpropozycją, ale nie doszło do konstruktywnych prac zmierzających do wypracowania kompromisu zadowalającego obie strony. Część dokumentów koncepcyjnych była przedmiotem rozmów 8. spotkania bilateralnego mechanizmu konsultacyjnego, do którego doszło w styczniu bieżącego roku. Niemniej jednak propozycje strony chińskiej, jak chociażby przejęcie przez ChRL kontroli nad płyczną Second Thomas, zostały odrzucone przez filipińską delegację, ponieważ zostały uznane za niezgodne z konstytucją Filipin oraz prawem międzynarodowym.

12 marca: Filipiny wykryły wzmożoną obecność chińskich statków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Filipińskie siły zbrojne poinformowały o zarejestrowaniu aktywności 54 chińskich statków na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej kraju. Spośród nich 7 statków należy do chińskiej straży przybrzeżnej, 18 do chińskiej milicji morskiej, a pozostałe 29 statków to małe łodzie rybackie. Rzeczniczka sił zbrojnych pułkownik Francel Margareth Padilla poinformowała, że w pobliżu płycizny Scarborough znajduje się pięć statków straży przybrzeżnej, 18 jednostek milicji morskiej oraz 10 mniejszych jednostek. Z kolei w okolicach płycizny Second Thomas odnotowano obecność jednego statku chińskiej straży przybrzeżnej oraz sześciu chińskich łodzi rybackich. Taka sama liczba oraz rodzaj statków wykryto również w pobliżu wyspy Thitu. Natomiast w rejonie rafy Loaita (Loaita Cay/Panata Island) zauważono aktywność siedmiu chińskich łodzi rybackich.

18 marca: Malezja dąży do współpracy z Chinami w obszarze przetwarzania metali ziem rzadkich. Minister nauki, technologii i innowacji Chang Lih Kang ma się udać pod koniec kwietnia z wizytą do Chin, aby wynegocjować udostępnienie technologii umożliwiającą przetwarzanie pierwiastków ziem rzadkich oraz budowę rafinerii w Malezji. Będzie to duże wyzwanie, ponieważ rząd w Pekinie nałożył w grudniu 2023 r. zakaz eksportu technologii związanych z produkcją metali ziem rzadkich. Z kolei Malezja chce odgrywać większą rolę w tym strategicznym sektorze. Na chwilę obecną Malezja głównie eksportuje pierwiastki ziem rzadkich. W 2023 r. była drugim – po Birmie – największym eksporterem pierwiastków ziem rzadkich do Chin. W czerwcu 2023 r. malezyjskie złoża zostały oszacowane na 16 mln ton nieradioaktywnych pierwiastków ziem rzadkich.

20 marca: większość Indonezycyków postrzega obecność Chin na Morzu Południowochińskim jako zagrożenie. Zgodnie z sondażem przeprowadzonym przez Indonesia Strategic and Defence Studies (ISDS) ponad 73% badanych uważa, że chińska aktywność na Morzu Południowochińskim stwarza zagrożenie dla Indonezji w kontekście sporu morskiego w pobliżu archipelagu wysp Natuna. 47% ankietowanych stwierdziło, iż Indonezja powinna wejść w sojusz obronny, żeby wzmocnić swoją pozycję oraz zabezpieczyć swoją suwerenność i roszczenia. Z kolei 39,1% opowiedziało się za bliższą współpracą w ramach ASEAN, szczególnie z takimi państwami jak Malezja, Singapur oraz Filipiny. 16,7% badanych uznało, że Indonezja powinna zacieśnić współpracę ze Stanami Zjednoczonymi, głównie w celu rozwoju krajowego przemysłu obronnego. Natomiast 14,3% respondentów wskazało na konieczność wzmocnienia współpracy gospodarczej z Chinami.

20 marca: chiński rząd odniósł się do wizyty sekretarza stanu USA na Filipinach. Rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Lin Jian odniósł się podczas konferencji prasowej do wizyty Antony'ego Blinkena na Filipinach. Podkreślił, iż Stany Zjednoczone nie są stroną sporu na Morzu Południowochińskim i nie mają prawa ingerować w spory morskie pomiędzy Chinami oraz Filipinami. Ponadto chiński rzecznik zwrócił uwagę, że filipińsko-amerykańska współpraca wojskowa nie może uderzać w interesy Chin na Morzu Południowochińskim, a także stanowić platformy do promocji „nielegalnych roszczeń” rządu w Manili.

20 marca: obywatele Chin współpracowali z filipińską strażą przybrzeżną. Podczas przesłuchania przed komisją Izby Reprezentantów ds. transportu ujawniono informację, że 36 obywateli Chin współpracowało z filipińską strażą przybrzeżną. Dopiero w grudniu 2023 r. podjęto decyzję o zerwaniu tego rodzaju współpracy z uwagi na ryzyko działalności inwigilacyjnej. Przedstawiciel straży przybrzeżnej poinformował członków komisji, iż w sprawie toczy się

postępowanie prowadzone przez filipiński wywiad oraz agencję bezpieczeństwa narodowego.

22 marca: chińska straż przybrzeżna wykonywała niebezpieczne manewry w pobliżu filipińskiego statku badawczego. Filipińska straż przybrzeżna poinformowała o incydencie w pobliżu rafy Sandy Cay, położonej kilka kilometrów od wyspy Thitu w archipelagu Spratly, będącej pod kontrolą Filipin. Jednostka chińskiej straży przybrzeżnej wykonywała niebezpieczne manewry w pobliżu statku filipińskiego biura ds. rybołówstwa i zasobów wodnych z grupą naukowców na pokładzie, którzy zajmują się badaniami raf koralowych. Mimo tego grupie 34 osób udało się dotrzeć do rafy Sandy Cay, co zostało odnotowane przez stronę chińską. Ostatecznie misja badawcza została zrealizowana w ciągu czterech godzin. Jeden z naukowców – prof. Jonathan Anticamara, poinformował na konferencji prasowej, że rafy koralowe w badanym obszarze są w bardzo złym stanie, a w ich okolicy znajdują się śmieci i gruz nieznanego pochodzenia.

24 marca: chińska straż przybrzeżna kolejny raz użyła armatek wodnych wobec filipińskiej misji zaopatrzeniowej na Morzu Południowochińskim. Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego Eduardo Ano poinformował o kolejnym incydencie polegającym na użyciu przez chińską straż przybrzeżną armatek wodnych wobec statku realizującego misję zaopatrzeniową dla posterunku w pobliżu płycizny Second Thomas. Jednostka Unaizah May 4 została poważnie uszkodzona, a trzech członków załogi odniosło lekkie obrażenia. Warto zaznaczyć, że są to kolejne ofiary chińskiej agresji na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, albowiem w wyniku analogicznego incydentu z początku marca cztery osoby zostały ranne.

25 marca: helikopter chińskiej marynarki wojennej utrudniał działania filipińskich naukowców w pobliżu wyspy Thitu na Morzu Południowochińskim. Chiński helikopter o numerze 57 unosił się na wysokości 20 m od filipińskich naukowców prowadzących badania w okolicach wyspy Thitu. Niebezpieczne manewry miały najprawdopodobniej na celu utrudnienie lub uniemożliwienie kontynuowania badań. Aktywność chińskiego helikoptera trwała przez około 5 min.

25 marca: filipińskie ministerstwo spraw zagranicznych wezwało chińskiego wysłannika w sprawie incydentów na Morzu Południowochińskim. Chiński chargé d'affaires został wezwany do ministerstwa, któremu następnie przekazano protest w sprawie agresywnych działań chińskiej straży przybrzeżnej oraz milicji morskiej wobec cywilnej łodzi, która dostarczała zaopatrzenie dla żołnierzy stacjonujących na BRP Sierra Madre w pobliżu płycizny Second Thomas. Podobna skarga została złożona przez filipińską ambasadę w Pekinie do chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych. Przedstawiciele filipińskiego rządu podkreślili jednocześnie, że Chiny nie mają

żadnych praw do płycizny Second Thomas, znajdującej się w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. Do incydentu odniosło się chińskie ministerstwo spraw zagranicznych, które ostrzegło rząd w Manili, aby ten „przygotował się na poniesienie potencjalnych konsekwencji” w przypadku kontynuowania dotychczasowych działań na Morzu Południowochińskim. Minister obrony Filipin Gilberto Teodoro z kolei wezwał Pekin do przedsięwzięcia działań prawnych na forum międzynarodowego trybunału arbitrażowego, skoro chiński rząd jest przekonany o zasadności swoich rozległych roszczeń.

26 marca: duża grupa państw solidaryzuje się z Filipinami i wyraża zaniepokojenie chińskimi działaniami na Morzu Południowochińskim. W związku z ostatnim incydem wokół płycizny Second Thomas, Unia Europejska wydała oświadczenie, w którym wyrażono głębokie zaniepokojenie działaniami chińskiej straży przybrzeżnej oraz milicji morskiej wobec filipińskich statków. UE wezwała jednocześnie do powściągliwości, przestrzegania prawa międzynarodowego oraz pokojowego rozwiązania sporów. W podobnym tonie wystosowały oświadczenia Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Korea Południowa, Japonia, Niemcy, Francja, Kanada, Australia oraz Indie.

28 marca: Chiny wyraziły zgodę na dostarczenie Tajlandii statków zamiast łodzi podwodnej. W ramach wizyty tajskiej delegacji w Chinach, na czele której stanął minister obrony Sutin Klungsang, udało się wypracować porozumienie w sprawie kontraktu zawartego w 2017 r. na zakup łodzi podwodnej S26T typu Yuan. W związku z problemami związanymi z importem przez Chiny silników do łodzi podwodnych z Niemiec oraz niechęci rządu w Bangkoku, aby strona chińska zainstalowała jednostki napędowe własnej produkcji, obie strony zgodziły się na zmianę przedmiotu zamówienia. Na podstawie nowych ustaleń Tajlandia zakupi dwie łodzie patrolowe albo fregatę. Zamówienie zostanie sfinansowane w ramach rat zapłaconych przez tajski rząd w ciągu sześciu ostatnich lat o łącznej wysokości 218 mln USD, które miały pokryć koszty budowy łodzi podwodnej. Renegocjacja umowy wzbudziła jednak obawy firmy odpowiedzialnej za budowę łodzi podwodnej (China Shipbuilding & Offshore International Co), albowiem projekt został zrealizowany w 50%.

28 marca: prezydent Filipin ogłosił podjęcie nowych działań w odpowiedzi na agresywną politykę Chin na Morzu Południowochińskim. Ferdinand Marcos Jr. nakazał wdrożenie „pakietu środków zaradczych”, a także poinformował o stałym kontakcie z sojusznikami w sprawie kolejnych incydentów na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Za wdrożenie nowego pakietu będą odpowiedzialne krajowe agencje oraz rządowe instytucje, ale nie ujawniono szczegółów dotyczących środków zaradczych.

KOMENTARZ

W marcu doszło do kolejnej serii incydentów na Morzu Południowochińskim, które przyczyniły się do eskalacji napięć pomiędzy Chinami i Filipinami. Wszystko wskazuje na to, że rząd w Pekinie nie jest w stanie opracować skutecznej metody przeciwdziałania filipińskiej inicjatywie asertywnej/wyważonej transparentności na Morzu Południowochińskim, co prowadzi do podejmowania agresywnych i zarazem ryzykownych działań, które spotykają się z rosnącym niepokojem społeczności międzynarodowej. Coraz więcej państw na świecie solidaryzuje się z Filipinami i krytycznie ocenia działania podejmowane ze strony Chin. Na tym tle słabo wyglądają państw członkowskie ASEAN, których bierna postawa podważa centralną rolę stowarzyszenia w regionie.

W ciągu niespełna miesiąca doszło do dwóch groźnych incydentów z udziałem chińskich i filipińskich statków na Morzu Południowochińskim. W obu przypadkach chińska straż przybrzeżna użyła armatek wodnych wobec filipińskich statków realizujących misję zaopatrzeniową dla żołnierzy stacjonujących na BRP Sierra Madre w pobliżu płycizny Second Thomas, znajdującej się w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. Mimo przedsięwzięcia przez Chiny agresywnych środków misje zaopatrzeniowe zakończyły się sukcesem. Niemniej jednak łącznie siedmiu członków załogi odniosło obrażenia, natomiast cywilny statek Unaizah May 4 został poważnie uszkodzony.

Ostatnie wydarzenia pokazały jakie są limity i ograniczenia chińskich działań w tzw. szarej strefie, dzięki którym przez ostatnich kilka lat Pekin rozszerzał oraz konsolidował swoje wpływy na Morzu Południowochińskim. Konsekwentne dokumentowanie i upublicznianie przez filipiński rząd aktywności chińskich statków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, a także bliska współpraca z przedstawicielami mediów krajowych oraz międzynarodowych w ramach wyważonej transparentności przyczyniło się do wzrostu poparcia społecznego na Filipinach do podejmowania zdecydowanych działań w obronie suwerenności kraju. W związku z tym mimo rosnącej presji ze strony Chin, rząd w Manili kontynuuje działania mające na celu obronę pozycji Filipin na Morzu Południowochińskim, czego najlepszym przykładem są właśnie misje zaopatrzeniowe dla posterunku na płyciźnie Second Thomas. Ponadto taktyka przyjęta przez Filipiny znacząco podniosła ryzyko ponoszenia przez ChRL coraz

bardziej dotkliwych strat wizerunkowych na arenie międzynarodowej. Jest to szczególnie istotne w przypadku krajów Globalnego Południa, które z jednej strony odgrywają ważną rolę w chińskiej strategii utworzenia nowego ładu międzynarodowego, ale z drugiej krytycznie oceniają politykę mocarstw opartą na stosowaniu przymusu dla osiągnięcia partykularnych interesów, kosztem słabszych państw.

Na chwilę obecną Pekin przedkłada wyegzekwowanie swoich roszczeń na Morzu Południowochińskim nad potencjalne straty wizerunkowe. Świadczą o tym zintensyfikowane działania chińskiej straży przybrzeżnej i milicji morskiej, polegające na wykonywaniu niebezpiecznych manewrów, które okazjonalnie prowadzą do kolizji statków, a także wykorzystywaniu armatek wodnych oraz barier morskich. Warto jednak podkreślić, że mimo zwiększonej mobilizacji, stronie chińskiej nie udaje się osiągnąć wyznaczonych celów. Posterunek na BRP Sierra Madre nie został odcięty od dostaw zaopatrzenia, co uniemożliwia przejście kontroli nad obszarem wokół płycizny Second Thomas. Wszystko wskazuje na to, że Pekin wyczerpał wszystkie narzędzia odstraszenia Filipin, które byłyby poniżej progu otwartego konfliktu zbrojnego. Jest to o tyle istotne, że przejście do kolejnego poziomu na drabinie eskalacyjnej – bezpośredniej przemocy – wiązałoby się z wizerunkową i strategiczną porażką Chin, które rywalizują z dużo słabszym państwem jakim są Filipiny. Ponadto bezpośredni atak wymierzony w Filipiny umożliwiłby większe zaangażowanie Stanów Zjednoczonym na mocy art. IV traktatu o wzajemnej obronie z 1951 r., a także innych państw takich jak Australia oraz Japonia, z którymi filipiński rząd zacieśnił współpracę w obszarze bezpieczeństwa na przestrzeni ostatnich kilku lat.

W kontekście kolejnych doniesień o aktach chińskiej agresji wobec Filipin coraz dobitniej wybrzmiewa brak reakcji ze strony ASEAN. Co prawda stowarzyszenie nie dysponuje żadnymi strukturami o charakterze obronnym, ale dzięki dynamicznie rozwijającej się gospodarce państw członkowskich mogłoby przedsięwziąć bardziej zdecydowane kroki w kontekście presji dyplomatycznej. Tymczasem ASEAN nie jest w stanie wydać wspólnego oświadczenia potępiające środki przymusu stosowane przez Pekin na Morzu Południowochińskim. Najprawdopodobniej główną przyczyną pasywnej postawy ASEAN jest proces decyzyjny oparty na konsensusie. Chiny skutecznie wykorzystują ten mechanizm na swoją korzyść poprzez stosowanie zachęt gospodarczych oraz inwestycyjnych. W zamian za wsparcie rozwoju infrastrukturalnego oraz zacieśnienie współpracy handlowej Pekin wymaga od swoich partnerów, aby nie krytykowali polityki Chin. Taki układ jest korzystny dla interesów poszczególnych państw Azji Południowo-Wschodniej, ale tylko w perspektywie krótkoterminowej. Kierowanie się partykularnymi interesami podważa pozycję całego stowarzyszenia, co w ujęciu długoterminowym może okazać się szkodliwe dla całego regionu, zwłaszcza dla pozycji ASEAN na arenie międzynarodowej.

Ponadto, nigdy nie wiadomo kiedy państwa, które teraz zachowują milczenie w sprawie chińsko-filipińskich napięć, będą w przyszłości potrzebowały wsparcia ze strony ASEAN, jeżeli to one będą musiały poradzić sobie z presją ze strony silniejszego państwa, takiego jak Chiny.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

4 marca: premier Malezji krytycznie ocenił presję Stanów Zjednoczonych na państwa regionu, aby jednoznacznie opowiedziały się po jednej ze stron w chińsko-amerykańskiej rywalizacji. Na marginesie specjalnego szczytu ASEAN-Australia premier Anwar Ibrahim podkreślił, że Malezja utrzymuje dobre relacje z Chinami, które są jednym z głównych źródeł inwestycji w kraju. Szef malezyjskiego rządu zaznaczył również, iż jego administracja ma prawo do prowadzenia niezależnej polityki zagranicznej bez wywierania nacisku ze strony państw trzecich. Anwar Ibrahim stwierdził, że Malezja utrzymuje bardzo dobre relacje z USA, Europą oraz Australią i ma prawo do rozwoju przyjaznych relacji z Chinami.

5 marca: Filipiny potwierdziły realizację manewrów Balikatan na obszarach w pobliżu Morza Południowochińskiego oraz Tajwanu. W ramach reorientacji filipińskich sił zbrojnych z zagrożeń wewnętrznych na zagrożenia zewnętrzne, zaplanowane na kwiecień ćwiczenia wojskowe ze Stanami Zjednoczonymi odbędą się na zachodzie oraz północy Filipin. W tegorocznych manewrach – podobnie jak w edycji z 2023 r. – przeprowadzone zostaną ćwiczenia zakładające zatopienie statków. Zostaną również wzbogacone o nowy komponent polegający na szkoleniach z zakresu bezpieczeństwa cybernetycznego oraz wojny informacyjnej. Mimo tego, że część operacji będzie realizowanych w prowincji Batanes, znajdującej się na północy kraju, to nie będą one obejmowały scenariuszy uwzględniających kryzysowe sytuacje w Cieśninie Tajwańskiej. Oprócz żołnierzy filipiński i amerykańskich w manewrach wezmą australijskie siły zbrojne, a także po raz pierwszy w historii francuska marynarka wojenna. Ćwiczenia Balikatan rozpoczną się w trzecim tygodniu kwietnia i potrwać do końca pierwszego tygodnia maja.

6 marca: Stany Zjednoczone wyraziły swoje poparcie dla Filipin, które po raz kolejny stały się ofiarą prowokacyjnych działań ze strony ChRL. Rzecznik Departamentu Stanu USA Matthew Miller w oficjalnym oświadczeniu wyraził poparcie dla Filipin w odpowiedzi na incydent z udziałem chińskiej straży przybrzeżnej oraz filipińskich statków realizujących misję zaopatrzeniową na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Przy okazji powtórzył

zapewnienie strony amerykańskiej o zastosowaniu art. IV traktatu o wzajemnej obronie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Filipinami z 1951 r. w przypadku ataku na filipińskie siły zbrojne oraz statki i samoloty cywilne (w tym jednostki straży przybrzeżnej) na całym obszarze Morza Południowochińskiego. Matthew Miller potępił również działania Chin prowadzące do zakłócenia swobody żeglugi filipińskich statków oraz utrudnienia realizacji misji zaopatrzeniowych. Zdaniem amerykańskiego rzecznika działania ChRL świadczą o lekceważeniu bezpieczeństwa oraz prawa międzynarodowego w regionie. Tym samym wezwał rząd w Pekinie do zastosowania się do wyroku trybunału arbitrażowego z 2016 r. oraz zaprzestania niebezpiecznych i destabilizujących działań na Morzu Południowochińskim.

6 marca: zdaniem prezydenta Filipin ostatnie agresywne działania chińskiej straży przybrzeżnej nie są wystarczającym powodem do uruchomienia traktatu o wzajemnej obronie ze Stanami Zjednoczonymi.

Ferdinand Marcos Jr. stwierdził, że ostatni incydent na Morzu Południowochińskim, w którym chińska straż przybrzeżna użyła armatek wobec cywilnej jednostki realizującej misję zaopatrzeniową dla posterunku znajdującego się na wraku statku BRP Sierra Madre w pobliżu płycizny Second Thomas, nie jest wystarczającym powodem, aby dążyć do uruchomienia traktatu o wzajemnej obronie zawartego ze Stanami Zjednoczonymi w 1951 r. Prezydent zaznaczył jednak, że z wielkim zaniepokojeniem przygląda się sytuacji na Morzu Południowochińskim oraz coraz bardziej agresywnym działaniom strony chińskiej.

11 marca: prezydencka misja handlowo-inwestycyjna ze Stanów Zjednoczonych złożyła wizytę na Filipinach.

W misji wzięło udział 22 przedstawiciele amerykańskich firm oraz organizacji biznesowych. W wyniku spotkań zostały złożone zobowiązania do łącznych inwestycji o wartości ponad 1 mld USD w kluczowe sektory filipińskiej gospodarki, takie jak źródła energii odnawialnej, pojazdy elektryczne, cyfryzacja oraz telekomunikacja. Ponadto w ramach współpracy zaplanowano szkolenia dla 30 mln Filipińczyków z zakresu technologii cyfrowych oraz sztucznej inteligencji. Stąd firma Microsoft zobowiązała się do przeszkolenia 100 tys. kobiet w obszarach dotyczących sztucznej inteligencji i cyberbezpieczeństwo. Natomiast Google planuje założenie centrum innowacji zajmującego się szkoleniami obejmującymi sektor pojazdów elektrycznych.

12 marca: Stany Zjednoczone udzielą wsparcia finansowego pod budowę cywilnego portu morskiego na północy Filipin.

Gubernator prowincji Batanes Marilou Cayco poinformowała, że podczas wizyty przedstawiciele amerykańskich sił zbrojnych, do której dojdzie w kwietniu bieżącego roku zostaną omówione szczegóły dotyczące finansowego wsparcia budowy cywilnego portu morskiego.

Nowy port ma odciążać port w Manili w przypadku wzburzonego morza w porze monsunowej. Warto jednak zaznaczyć, że prowincja Batanes znajduje się zaledwie 200 km od południowych wybrzeży Tajwanu, a co za tym idzie budowa nowego portu będzie miała jednocześnie kluczowe znaczenie strategiczne na wypadek eskalacji napięć w Cieśninie Tajwańskiej.

18 marca: w kwietniu odbędzie się pierwszy w historii szczyt liderów Stanów Zjednoczonych, Japonii oraz Filipin. Według ostatnich doniesień 11 kwietnia bieżącego roku dojdzie do szczytu liderów trzech państw w Białym Domu. W ramach spotkania zostaną omówione sprawy dotyczące zacieśnienia współpracy trójstronnej z zakresu gospodarki i bezpieczeństwa. Wśród głównych tematów ma się znaleźć promocja zrównoważonego rozwoju gospodarczego, współpraca nad rozwojem technologicznym, rozwój źródeł energii odnawialnej i łańcuchów dostaw, a także wzmocnienie pokoju i bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. Tego samego dnia ma dojść również do spotkania dwustronnego prezydentów Joe Bidena oraz Ferdinanda Marcosa Jr.

19 marca: sekretarz stanu USA złożył wizytę na Filipinach. Antony Blinken spotkał się z filipińskim ministrem spraw zagranicznych Enrique Manalo, z którym omówił kwestie dotyczące bezpieczeństwa. Sekretarz stanu zwrócił uwagę na niepokojące działania Chin na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Podkreślił przy tym, że sojusz pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Filipinami nigdy nie był tak silny jak jest obecnie. Przy tej okazji powtórzone zostały zapewnienia o zaangażowaniu USA w ochronę bezpieczeństwa Filipin w ramach traktatu o wzajemnej obronie. Sekretarz Blinken nie przedstawił jednak szczegółów dotyczących nowych działań, które mogłyby się przyczynić do ograniczenia incydentów, będących chińskich operacji w tzw. szarej strefie. Amerykański sekretarz stanu spotkał się również z prezydentem Ferdinandem Marcosem Jr. Przedstawiciele obu państw omówili działania zmierzające do wzmocnienia sojuszu, zwiększenia współpracy handlowej i inwestycyjnej, modernizacji sił zbrojnych, a także utrzymania pokoju i stabilności w regionie.

19 marca: Stany Zjednoczone podpisały umowę o wartości 500 mln USD na rzecz zwiększenia eksportu sprzętu wspierającego rozwój źródeł energii odnawialnej w Wietnamie. Ambasada USA w Hanoi poinformowała, że Export-Import (Exim) Bank przy współpracy z Wietnamskim Bankiem Rozwoju (Vietnam Development Bank) przeznaczy łącznie 500 mln USD na projektu prowadzące do budowy odpowiedniej infrastruktury oraz transformacji energetycznej w Wietnamie.

21 marca: morska część manewrów Balikatan odbędzie się poza wodami terytorialnymi Filipin. Po raz pierwszy w 39 letniej historii ćwiczeń Balikatan

operacje morskie zostaną przeprowadzone poza wodami terytorialnymi, które rozciągają się na odległość 12 mil morskich. W części morskiej ćwiczeń oprócz wojsk filipińskich i amerykańskich weźmie również udział francuska marynarka wojenna. Siły zbrojne z Australii i Japonii nie będą bezpośrednio zaangażowane w ten etap ćwiczeń, ale będą obecni obserwatorzy z tych państw. W 39. Edycji manewrów weźmie udział około 11 tys. amerykańskich żołnierzy oraz 5 tys. filipińskich.

22 marca: Stany Zjednoczone jednak nie będą zaangażowane w budowę portu na północy Filipin. Gubernator prowincji Batanes - Marilou Cayco, poinformowała, że amerykańskie siły zbrojne nie udzielą finansowania, a co za tym idzie nie będą zaangażowane w budowę nowego portu morskiego w regionie. Jeszcze w pierwszej połowie marca gubernator Cayco informowała, że najprawdopodobniej w kwietniu bieżącego roku zostaną omówione szczegóły związane ze wsparciem finansowym ze strony USA.

22 marca: filipińskie i amerykańskie siły powietrzne przeprowadzą ćwiczenia Cope Thunder. Przedstawiciel filipińskich sił powietrznych zapowiedział realizację ćwiczeń Cope Thunder w dniach 8-19 kwietnia. Inicjatywa zostanie zrealizowana na obszarze północnego Luzon, a także w bazie sił powietrznych Clark (Clark Air Base) w Mabalacat. Oprócz operacji powietrznych, w ramach wydarzenia dojdzie również do szkoleń naziemnych oraz wymiany eksperckiej. Pierwsza edycja Cope Thunder odbyła się w 1976 r., ale została wstrzymana w 1991 r. po erupcji wulkanu Pinatubo, w wyniku której doszło do zniszczenia dużej części Luzon oraz bazy Clark. Ćwiczenia zostały wznowione w 2023 r. i zrealizowano je w dwóch etapach w maju oraz lipcu w różnych regionach Filipin.

23 marca: Stany Zjednoczone wyraziły swoje poparcie dla Filipin w odpowiedzi na agresywne działania Chin na Morzu Południowochińskim. Rzecznik departamentu stanu USA Matthew Miller wydał oświadczenie, w którym Waszyngton wyraził swoją solidarność z rządem w Manili i jednoznacznie potępił niebezpieczne działania chińskich statków w odpowiedzi na filipińską misję zaopatrzeniową, do której doszło 23 marca 2024 r. W amerykańskim oświadczeniu stwierdzono, że działania Chin prowadzą do destabilizacji regionu i stanowią jasny przykład łamania prawa międzynarodowego. Powtórzone została także zapewnienie o uruchomieniu art. IV traktatu o wzajemnej obronie z 1951 r. w przypadku zbrojnego ataku na filipińskie jednostki na Morzu Południowochińskim.

26 marca: w Waszyngtonie odbył się pierwszy dialog Wietnam-Stany Zjednoczone na szczeblu ministerialnym. Wydarzenie zostało zrealizowane pod przewodnictwem wietnamskiego ministra spraw zagranicznych Bui Thanh Sona oraz sekretarza stanu USA Antony'ego Blinkena. Spotkanie było pierwszym

tego rodzaju od czasu podniesienia przez oba państwa rangi stosunków dwustronnych do kompleksowego partnerstwa strategicznego we wrześniu 2023 r, a jego głównym celem było dokonanie przeglądu relacji bilateralnych oraz promocja wdrożenia ustaleń podjętych na wysokim szczeblu. Oprócz zagadnień związanych z zacieśnieniem stosunków dwustronnych poruszono również kwestie o naturze regionalnej oraz międzynarodowej, jak chociażby wspieranie amerykańskiej współpracy z ASEAN oraz pogłębienie współpracy USA z państwami regionu rzeki Mekong. Obie strony zwróciły szczególną uwagę na sytuację na Morzu Południowochińskim oraz konieczność otrzymania pokoju i stabilności na tym obszarze w oparciu o prawo międzynarodowe (UNCLOS), a także opracowanie efektywnego Kodeksu Postępowania na Morzu Południowochińskim. Bui Thanh Son wziął również udział w roboczym spotkaniu z amerykańskim doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego Jake'iem Sullivanem, a także przedstawicielką Amerykańskiej Agencji ds. Rozwoju Międzynarodowego (USAID) Samantha Power.

28 marca: przedstawiciel Dowództwa Indo-Pacyfiku USA przedstawił sytuację dotyczącą chińsko-filipińskich napięć na Morzu Południowochińskim podczas odprawy przed Izbą Reprezentantów. Admirał John Aquilino podkreślił, że chińskie działania na spornych obszarach stają się coraz bardziej agresywne, a w ostatnich incydentach siedem osób zostało rannych na skutek wykorzystania przez chińską straż przybrzeżną armatek wodnych. Podkreślił również, że rząd w Manili będzie mógł się odwołać do traktatu o wzajemnej obronie w przypadku śmierci żołnierza lub marynarza.

KOMENTARZ

Sekretarz stanu USA złożył wizytę na Filipinach, które zmagają się na przestrzeni ostatnich miesięcy z coraz agresywniejszymi działaniami chińskich statków na Morzu Południowochińskim. Wizyta miała na celu ustalenie dalszych kierunków wzmacniania sojuszu między państwami, ale była jednocześnie okazją do wyrażenia solidarności Waszyngtonu z Manilą.

Antony Blinken spotkał się zarówno ze swoim filipińskim odpowiednikiem – ministrem spraw zagranicznych Enrique Manalo, jak i prezydentem Ferdinandem Marcossem Jr. Sekretarz stanu zapewnił filipiński rząd o „żelaznym zaangażowaniu (ironclad commitment)” Stanów Zjednoczonych w obronę Filipin w przypadku zbrojnego ataku na samoloty oraz statki na obszarze Morza

Południowochińskiego. Przedstawiciel amerykańskiej administracji potwierdził również zaniepokojenie Waszyngtonu działaniami ChRL na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin, zagrażającymi wizji wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku. W swoich uwagach odwołał się do konkretnych incydentów polegających na użyciu armatek wodnych oraz wykonywaniu niebezpiecznych manewrów. Tego rodzaju działania były widoczne chociażby przy okazji misji zaopatrzeniowej dla filipińskiego posterunku w pobliżu płycizny Second Thomas na początku marca. Przy tej okazji Antony Blinken powtórzył ostrzeżenie, że w przypadku ataku Stany Zjednoczone będą zmuszone do uruchomienia traktatu o wzajemnej obronie z 1951 r. Zarówno Blinken jak i Manalo wyraźnie podkreślili dynamiczny rozwój sojuszu między państwami, ale dodali również, że wciąż będą kontynuowane wysiłki na rzecz wzmocnienia współpracy w domenie obronności i bezpieczeństwa. W tym kontekście warto wskazać na coroczne manewry Balikatan, których tegoroczna edycja ma się odbyć w kwietniu na północy Filipin. Lokalizacja ćwiczeń militarnych sugeruje, że sytuacja na Morzu Południowochińskim, a także w Cieśninie Tajwańskiej jest głównym priorytetem dla obu państw. Ponadto w kwietniu ma dojść do pierwszego w historii szczytu liderów Stanów Zjednoczonych, Filipin oraz Japonii w Białym Domu. Spotkanie jest dowodem na to, że rządy trzech państw są coraz bardziej zdeterminowane do konsolidacji trójstronnej współpracy, która jest budowana na podstawie silnych stosunków dwustronnych, a także wspólnych interesów, zarówno w domenie gospodarczej jak i z zakresu bezpieczeństwa. Nie bez znaczenia pozostaje również coraz bardziej konfrontacyjna polityka Pekinu w regionie. Chiński rząd z niepokojem przygląda się rozwojowi sojuszu pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Filipinami, co jest jasno i wyraźnie komunikowane. Rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Lin Jian w swoim komentarzu dotyczącym wizyty Antony'ego Blinkena na Filipinach stwierdził, że filipińsko-amerykańska współpraca wojskowa nie może uderzać w interesy Chin na Morzu Południowochińskim. Ponadto w chińskich mediach konsekwentnie jest utrwalana narracja, jakoby Stany Zjednoczone celowo konfliktowały Manilę z Pekinem, narażając tym samym Filipiny na niebezpieczeństwo.



**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

